

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Формування уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності

Автор

Науковий керівник / Експерт

Грабовець В.М.**Мартін А. М.**

підрозділ

кафедра дошкільної та початкової освіти

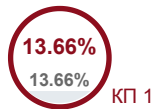
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		47
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		77

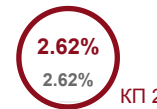
Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

10116

Кількість слів

76012

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	Колір тексту
1	http://4ua.co.ua/pedagogics/ra2ad78a5d43a89421316d36_0.html	50	0.49 %
2	https://rozrobka.in.ua/yak-rozrobiti-ta-realizuvati-proekt-eksperiment-v2.html	48	0.47 %
3	https://rozrobka.in.ua/yak-rozrobiti-ta-realizuvati-proekt-eksperiment-v2.html	42	0.42 %
4	http://4ua.co.ua/pedagogics/ra2ad78a5d43a89421316d36_0.html	41	0.41 %
5	https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=70066	31	0.31 %

6	ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ УЯВЛЕНЬ ПРО РІДНИЙ КРАЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ 10/1/2024 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра дошкільної педагогіки)	28	0.28 %
7	http://www.sadok10.lutsk.ua/inner/17/74	25	0.25 %
8	http://yakistosviti.com.ua/userfiles/file/web-stem-shkola/23_serpnia/Gushchyna_Nataliya_Ivanivna/1_Metod_proektiv_Hushchyna.pdf	23	0.23 %
9	https://rozrobka.in.ua/yak-rozrobiti-ta-realizuvati-proekt-eksperiment-v2.html	22	0.22 %
10	Сисак_Лисенко Н.В..docx 12/1/2023 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	21	0.21 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (8.28 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Сисак_Лисенко Н.В..docx 12/1/2023 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (VSPNU)	393 (51)	3.88 %
2	Сисак_Лисенко.docx 10/26/2023 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (VSPNU) (Педагогічний факультет)	288 (39)	2.85 %
3	ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ УЯВЛЕНЬ ПРО РІДНИЙ КРАЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ 10/1/2024 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра дошкільної педагогіки)	121 (10)	1.20 %
4	РОЗВИТОК ПОЧУТТЯ МУЗИЧНОГО РИТМУ У ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРИ НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ 3/9/2023 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Кафедра дошкільної педагогіки)	30 (4)	0.30 %
5	ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПІШИХ ПЕРЕХОДІВ 5/19/2022 Hlukhiv National Pedagogical University of Oleksandr Dovzhenko (Hlukhiv National Pedagogical University of Oleksandr Dovzhenko)	6 (1)	0.06 %

з Інтернету (5.38 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://4ua.co.ua/pedagogics/ra2ad78a5d43a89421316d36_0.html	114 (4)	1.13 %
2	https://rozrobka.in.ua/yak-rozrobiti-ta-realizuvati-proekt-eksperiment-v2.html	112 (3)	1.11 %
3	https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=70066	48 (2)	0.47 %
4	https://rozrobka.in.ua/metodichna-rozrobka-na-temu-proektno-doslidnickeij-metod-v-diy.html	45 (4)	0.44 %

5	http://detkam.in.ua/konsuletaciya-dlya-vihovateliv-formuvannya-uyavlene-ditej-pro.html	29 (2)	0.29 %
6	http://www.sadok10.lutsk.ua/inner/17/74	25 (1)	0.25 %
7	http://yakistosviti.com.ua/userfiles/file/web-stem-shkola/23_serpnia/Gushchyna_Nataliya_Ivanivna/1_Metod_proektiv_Hushchyna.pdf	23 (1)	0.23 %
8	http://www.ndu.edu.ua/storage/2017/22_11_2017_Studzbirnik.pdf	20 (3)	0.20 %
9	http://4ua.co.ua/pedagogics/tb2ac79b5c43a88521206d27_0.html	18 (3)	0.18 %
10	http://detkam.in.ua/proektna-diyaleniste-v-dnz-v7.html	16 (1)	0.16 %
11	https://rozrobka.in.ua/konsuletaciya-dlya-vihovateliv-socialno-komunikativnij-rozvit.html	15 (2)	0.15 %
12	http://detkam.in.ua/konsuletaciya-dlya-vihovateliv-dityache-proektuvannya-yak-moti.html	14 (1)	0.14 %
13	http://bilatserkva-dnz34.edukit.kiev.ua/bafjkivsjka_storinka/vihovannya_v_ukrainskij_rodini/	13 (1)	0.13 %
14	http://ito.vspu.net/duplomni_rob/2016-2017r/2017/Timostshyk.pdf	13 (1)	0.13 %
15	http://ito.vspu.net/duplomni_rob/2016-2017r/Kyrsovi/Timoshyk_2/kyrsova1.pdf	12 (1)	0.12 %
16	http://4ua.co.ua/pedagogics/ta2bc79a4c53a89521316d27_0.html	10 (1)	0.10 %
17	http://4ua.co.ua/pedagogics/za3bd79a5d53a89421306c27_0.html	10 (2)	0.10 %
18	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/18269/1/Machacha.pdf	7 (1)	0.07 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

Валерій ГРАБОВЕЦЬ

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО РІДНИЙ КРАЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Науковий керівник А.М. Мартін

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО РІДНИЙ КРАЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Формування уявлень про рідний край у дошкільнят як педагогічна проблема дослідження

Зasadничим завданням, що вирішується в процесі морального і патріотичного виховання дошкільнят, є прищеплення любові до Батьківщини і виховання толерантного ставлення до людей. Важливою умовою вирішення цього завдання в дошкільному віці, є недостатня сформованість ключових компетентностей, обумовлених раннім віком дітей.

На різних історичних етапах розвитку нашого суспільства поняття «патріотичне виховання» трактувалося по-різному, які у результаті сходилися до загального визначення : патріотичне виховання - це вища форма прояву морально вихованої особистості, готової до свідомого служіння Батьківщині.

На етапі раннього дитинства дитина переживає почуття прихильності у будинку і відчуває захищеність і любов батьків. Саме з цих почуттів формується ширше поняття - любов до Батьківщини. При грамотній цілеспрямованій діяльності педагогів цей процес відбуватиметься поетапно і ненав'язливо, формуючи у вихованців шанобливе ставлення, як до рідного краю, так і до усєї країни в цілому.

Поняття патріотизму є непростим і неоднозначним за своїм змістом і структурою. «Патріотизм - бажання і уміння працювати на благо своєї батьківщини, берегти і примножувати її багатства, розмаїття моральних, естетичних почуттів тощо» [2, с. 22].

Виховання патріотизму у дошкільнят означає виховання у них прихильності до Батьківщини, до того місця, де дитина народилася, де живуть її батьки, що стає надалі основою для любові до своєї країни і гордості за неї, бажання працювати на благо країни, оточуючих, батьків.

Дослідження методичної літератури дозволяє зробити висновок про те, що залучення дошкільнят до рідної культури, природи не вимагає якихось спеціальних організаційних заходів або занять. Процес виховання почуття любові до батьківщини в загальному освітньому процесі

інтегрується природним чином [12, с. 49].

Виховання громадянськості, патріотизму, а в нашому аспекті - любові до рідного краю - здійснюється через формування системи духовно-моральних якостей особистості: доброти, толерантності, справедливості, дбайливого і шанобливого ставлення до сім'ї і навколишнього світу.

Важливим аспектом реалізації соціально-комунікативного розвитку є: **позитивна соціалізація дітей дошкільного віку, залучення дітей до соціокультурних норм, традицій сім'ї, суспільства і держави** [27, с. 7-8].

Пізнавальний розвиток дітей дошкільного віку передбачає формування у них первинних уявлень про свою малу Батьківщину і Вітчизну, а також уявлень про соціокультурні цінності свого народу, про українські традиції і свята, про планету Земля як загалом, про особливості її природи, різноманіття країн і народів світу [27, с. 8]. « **Базовим етапом формування у дітей любові до Батьківщини є накопичення ними соціального досвіду життя у своїй місцевості, засвоєння прийнятих в ній норм поведінки, взаємовідносин, залучення до світу його культури** » [27, с. 8].

К. Ушинський вважає, що ставлення дітей дошкільного віку до Батьківщини ґрунтується на тих знаннях, які визначають поведінку і мотиви вчинків дошкільнят: «Обов'язковою складовою процесу формування дбайливого ставлення є знання і уміння, а кінцевим результатом є відповідне усвідомлене ставлення до рідного краю. Одним із головних завдань виховання є формування у дошкільника естетичних уявлень, уміння побачити **красу рідної землі, красу людини, що живе на цій землі, виховати любов до** рідного краю, до усього, що оточує дитину з малих років» [26, с. 512].

Кожне місце на землі унікально. У кожного села, міста своя історія. Завдання вихователя - познайомити дітей, зацікавити, допомогти розгледіти красу і особливість їх рідної землі, сформувати відповідні знання. Педагогові необхідно прагнути до того, щоб кожна маленька людина бачила красу свого краю, цінувала традиції звичаї своїх батьків, односельців, помічала зміни і була причетною до того, що відбувається.

«Виховання любові до своєї Батьківщини - це нелегкий і довготривалий процес, який здійснюється постійно, але ненав'язливо. Подібно до будь-яких інших почуттів, які ми з народження намагаємося закласти в дитину, патріотизм може закладатися індивідуально і переживатися дитиною самостійно. Він безпосередньо пов'язаний з особистості людини, її духовністю і глибиною тих почуттів, які ми дорослі, намагаємося закласти в дитину. Тому, якщо вихователь або батьки самі не є патріотами, вони не зможе пробудити це почуття в дитині. Необхідно саме будити це почуття, а не нав'язувати його, оскільки в самому понятті патріотизму лежить духовне самовизначення» [22, с. 30].

У психології розглядається ряд особливостей у визначенні уявлень:

1. знання менш виразні і яскраві, ніж сприйняття;
2. знання являють собою **психічний процес відображення явищ і предметів, які не сприймаються в даний момент, але відтворюються на основі попереднього досвіду;**
3. форма предмета, що представляється, може легко змінити розмір, а копії помінятися на інший відтінок;
4. основою уявлень, з точки зору фізіології, є процеси, які виникають в кіркових частинах аналізаторів, не задіюючи, при цьому, рецептори;
5. «знання є одна з основних форм суб'єктивного відображення об'єктивного світу. Вони відіграють важливу роль в життєдіяльності людини (якби людина не мала уявлень, «той зміст її свідомості був би обмежений, в ній відбивалися б образи тільки тих предметів, які безпосередньо діяли б на неї в кожен конкретний момент»)» [17, с. 89];
6. знання- це образи предметів, що частіше виникають при узагальненні процесу, ніж його сприйняття;
7. внаслідок узагальнення, знання є переходом від конкретних образів - до абстрактних, від відчуттів - до мислення.

Уявлення про рідний край у дітей старшого дошкільного віку - це образи природи, рідної домівки, об'єктів того місця, що запам'ятовуються, що виникають в пам'яті дитини, де вона народилася і живе.

Дослідники виділяють наступні показники уявлень:

8. «узагальненість - характеризується володінням дітьми дошкільного віку поняттями і тим, як вони уміють інтелектуально робити узагальнення. Узагальненість дає уявлення про те, як у дитини розвинені інші розумові здібності аналізу, синтезу, абстрагування, класифікації і порівняння;
 9. повнота - характеризується кількістю знань дитини або об'ємом, тобто це та ступінь відповідності знань кожної дитини дошкільного віку спеціальному еталону або зразку, які визначені програмою закладу дошкільної освіти;
 10. доказовість - характеризується ступенем того, як дитина дошкільного віку осмислює і розуміє засвоєні знання, атакож уміння аргументовано і послідовно обґрунтувати рішення поставленого завдання. Ступенем доказовості є спів ставлення кількості причинно-наслідкових зв'язків у відповіді дітей дошкільного віку до інших видів зв'язку» [23, с. 67].
- Учені відмічають наступні уявлення про малу Батьківщину, вважаючи їх важливими в процесі їх формування у дошкільнят:
11. уявлення про те, що є природа рідного краю (особливості природи, особливості клімату і рослинності, а також різноманіття рослинного світу);
 12. уявлення про те, які тварини живуть в лісах рідного краю (різноманіття тварин, птахів, комах, їх особливості життя їх значення для рідного краю);
 13. уявлення про історичне минуле рідного міста, села, краю (уявлення про те, як виникло місто, хто його заснував і хто були корінні жителі, а також про усі важливі історичні події, які відбувалися в цьому регіоні, про історичних осіб, які внесли свій неповторний внесок у розвиток і процвітання рідного міста, краю);
 14. уявлення про пам'ятки та історичні місця рідного міста (про пам'ятники архітектури, музеї і історичні комплекси тощо);
 15. уявлення про головні символи міста (про прапор міста, герб, про їх колірну символіку і про те, яке значення має кожен елемент, зображений на гербі і прапорі)» [4, с. 44].

Здійснення формування уявлень у дітей дошкільного віку відбувається поетапно. Систематизація узагальнених знань про явища громадського життя, і довкілля здійснюється до кінця старшого дошкільного віку. При цьому є важливим, послідовність і поетапність формування уявлень про рідний край дошкільнят з урахуванням вікових особливостей. Завдяки цьому підходу у дітей формується система узагальнених знань про громадське життя, відбувається осмислення моральних понять, розвивається інтерес до навколишнього світу [11, с. 25].

Завдання роботи вихователя **з дітьми старшого дошкільного віку в процесі формування уявлень про** рідний край - **розкрити кожній дитині усю складність, неоднозначність історичного шляху** свого краю [19, с. 19].

У процесі роботи, важливо виділити усе краще в історичному минулому краю і використати ці знання при аналізі реалій сьогодення [2, с. 46].

Аналіз проблеми **формування уявлень про рідний край у** дошкільнят показує, що в дослідженнях психолого-педагогічного характеру цьому процесу відводиться роль як форми виховання любові до Батьківщини. Нині спостерігається дефіцит знань у дітей про рідний край, країну, особливості українських традицій, діти досить часто байдуже ставляться до людей, тварин. У деяких батьків не досить сформовані уявлення про необхідність і значущість патріотичного виховання. Батьки повинні стати прикладом в цьому процесі. Тільки співпраця сім'ї і закладу дошкільної освіти дасть бажаний результат в процесі виховання патріотичних почуттів у дитини.

Вчені пропонують враховувати наступні принципи для успішної побудови процесу ознайомлення дошкільнят з рідним краєм:

«Принцип історизму. Цей принцип ґрунтується на збереженні хронологічної послідовності описуваних подій і явищ, який зводиться до двох понять: минуле (дуже давно) і сьогодення (в наші дні). Це пояснюється відсутністю сформованості у старших дошкільнят історичної свідомості: їм важко уявити історичний плин часу і визначити своє місце на ньому, і осмислити віддаленість тих або інших подій.

Принцип диференціації. Цей принцип полягає в організації оптимальних умов для самореалізації кожної дитини в процесі засвоєння знань про рідне місто з урахуванням віку дитини, накопиченого нею досвіду, особливостей емоційної і пізнавальної сфери.

Принцип гуманізації. Цей принцип передбачає професіоналізм педагога уміння стати на позицію дитини, уміння враховувати її погляди, при цьому не ігнорувати почуття і емоції дитини, а бачити в дитині повноправного партнера, також орієнтуватися на вищі загальноприйняті людські поняття - любов до сім'ї, рідного міста, до своєї батьківщини.

Принцип наочності. Цей принцип полягає у виготовленні посібників і ігор на основі історичного і краєзнавчого матеріалу для того, щоб відомості про історію, культуру рідного краю була для дитини цікавими і доступними.

Принцип інтегративності. Принцип реалізується в співпраці з батьками дитини, дитячими установами : бібліотеками, музеями, виставковими залами тощо; коли краєзнавчий матеріал природно включається в основні програми дошкільної освіти. Краєзнавчий матеріал є тією інформацією, яка була зібрана краєзнавцями з різних джерел і визначається з урахуванням спадкоємності з початковою школою; при знайомстві дітей з історичними і культурними особливостями рідного міста відбувається поєднання усіх видів діяльності» [3, с. 67-68].

Інтеграція в педагогічному процесі - головний чинник створення в ЗДО емоційного благополуччя дитини, є однією з найважливіших умов гармонійного, повноцінного розвитку творчості особистості. Формування дитячих уявлень про рідний край може стати основою для інтеграції усіх інших видів дитячої активності.

Отже, можна сказати, що уявлення про рідний край у дітей старшого дошкільного віку - це відтворені в пам'яті дитини конкретні раніше сприйняті образи і місця, де вона народилася, образи природи і пам'ятних місць, які, поза сумнівом, формують її особистість. Таким чином, основними уявленнями про рідний край, необхідними для формування у дошкільнят є: уявлення про природу і тварин рідного краю; про пам'ятки і пам'ятні місця; уявлення про головні символи рідного краю.

1.2. Можливості проєктної діяльності у формуванні уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку

Впровадження методу проєкту в освітній процес закладу дошкільної освіти сприяє розвитку творчої, вільної і соціально адаптованої особистості, і робить освітній процес відкритим для активної участі батьків.

«Метод проєктів ефективний в навчанні і вихованні дошкільнят, що підтверджується досвідом роботи інших педагогів ЗДО і методичними розробками з цієї проблеми» [8].

«Метод проєктів-це педагогічна технологія, основою якої є спільна, продуктивна діяльність дітей і дорослих, в процесі якої діти пізнають оточуючий світ. Проєкт в ЗДО-це організована педагогом і самостійно виконана дітьми робота, спрямована на вирішення проблемної ситуації і завершується створенням творчого продукту» [8, с. 30].

Вивчення наукової літератури показує про те, що багато дослідників зверталися до проблеми проєктної діяльності.

Хоча цей феномен досить розроблений, відзначається, що в умовах ЗДО немає єдиного підходу до організації проєктних заходів.

У тлумачному словнику дається наступне визначення: «Проєкт- (від латів. projectus, у буквальному перекладі - кинутий вперед) це:

- реалістичний задум, план про бажане майбутнє;

- сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів) для створення певного продукту, містить в собі раціональне обґрунтування і конкретний план здійснення;

- метод навчання, заснований на постановці соціально-значущої мети і її практичному досягненні» [18, с. 1076].

Учені дають визначення слову «проєкт» як «кинутий вперед», такий, що «виступає», «впадає у вічі» [29].

Проєкт-«це сукупність дій, виконавців і засобів по виробленню варіантів вирішення певної проблеми, досягнення певної мети» [14, с. 5]. Метод проєктів: «

Це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, яка завершується реальним, відчутним практичним результатом, оформленим певним чином» [20].

«Проєкт- робота, спрямована на вирішення конкретної проблеми, на досягнення оптимальним способом заздалегідь запланованого результату. Проєкт може включати елементи доповідей, рефератів, досліджень і будь-яких інших видів самостійної творчої роботи учнів, але тільки як способів досягнення результату проєкту» [21, с. 68].

Проєкт«обмежене в часі, цілеспрямована зміна окремої системи зі встановленими вимогами до якості результатів, можливими витратами і специфічною організацією» [28, с. 47].

Проєкт- це педагогічна технологія, метою якої є самостійна діяльність дітей-дослідницька, пізнавальна, продуктивна, в процесі якої дитина пізнає навколишній світ й утілює нові знання в реальні продукти» [7, с. 14].

Суть методу проєктів полягає в організації освітнього процесу, так, щоб здобувачі набували творчі компетенції, плануючи і виконуючи практичні завдання, набуваючи навички і уміння емоційно-ціннісного ставлення до дійсності, яка поступово ускладнюють і має не лише пізнавальну, але й практичну цінність. Діти усвідомлено застосовують на практиці нову інформацію, яку вони отримують під час роботи над проєктом. «Таке розуміння методу проєктів, притаманне багатьом освітнім системам, які прагнуть досягти балансу між академічними знаннями і практичною реалізацією» [7].

Нині термін «проєкт» співвідносять з поняттям «проблема». У зв'язку з цим, під сукупністю навчальних і пізнавальних методик, здатних вносити свій вклад у вирішення проблеми в результаті самостійної діяльності дошкільнят з обов'язковою презентацією цих результатів, і розуміємо метод проєктів.

«Головною метою «методу проєктів» в закладі дошкільної освіти є виховання і розвиток вільної творчої особистості дитини, що визначається як завданнями розвитку, так і завданнями дитячої дослідницької діяльності.

До завдань розвитку відносяться:

- забезпечення психологічного благополуччя дітей; - розвиток пізнавальних здібностей;

- розвиток творчої уяви; - розвиток творчого мислення; - розвиток комунікативних навичок» [5, с. 202].

«Цілі проєктної діяльності :

- проєкти допомагають активізувати самостійну пізнавальну діяльність дітей;

- допомагають дітям пізнавати оточуючий світ, усебічно вивчати його;

- сприяють розвитку творчих здібностей дітей; - сприяють умінню спостерігати;

- сприяють умінню слухати; - сприяють розвитку навичок узагальнювати і аналізу;

- сприяють розвитку мислення;

- допомагають побачити проблему комплексно з різних сторін;

- розвивають увагу;

- розвивають увагу, мову, пам'ять» [5, с. 205].

Слід зазначити, що завдання дослідницької діяльності, що вирішуються в ході проекту, дуже специфічні для кожного віку. Мета проекту-результат пізнавальної діяльності дошкільнят, що **досягається в процесі спільної роботи педагога** і дитини над конкретною практичною проблемою.

Проектна діяльність дошкільнят представлена трьома етапами розвитку:

Перший етап- наслідувально-виконавський, реалізація якого можлива з дітьми 3-5-5 роки. На цьому етапі діти беруть участь в проекті « На других ролях», виконують дії з прямої пропозиції дорослого або шляхом наслідування йому, що не суперечить природі маленької дитини; у цьому віці ще існує потреба встановити і зберегти позитивне ставлення до дорослого і наслідувати його. Другий етап- характерний для дітей 5-6 років, які вже мають досвід різноманітної спільної діяльності, можуть погоджувати дії, надавати один одному допомогу. Дитина активніше організовує спільну діяльність з однолітками. У дітей розвиваються самоконтроль і самооцінка, вони здатні досить об'єктивно оцінювати як власні вчинки, так і вчинки однолітків. У цьому віці діти приймають проблему, уточнюють мету, здатні вибрати необхідні засоби для досягнення результату діяльності. Вони не лише проявляють готовність брати участь в проектах, запропонованих дорослим, але і самостійно ставлять проблеми. Третій етап-творчий, він характерний для дітей 6-7 років. Дорослому дуже важливо на цьому етапі розвивати і підтримувати творчу активність дітей, створювати умови для самостійного визначення дітьми мети і змісту майбутньої діяльності, вибору способів роботи над проектом і можливості її організації [6, с. 41-42]. « Специфікою взаємодії з використанням методу проектів в дошкільній практиці є те, що дорослим необхідно «наводити» дитину, допомагати виявляти проблему або, навіть провокувати її виникнення, викликати до неї інтерес і «втягувати» дітей в спільний проект, але при цьому не перестаратися з допомогою і опікою» [8, с. 104].

Нині проекти класифікуються:

1. по цільовому спрямуванню;
2. по складу;
3. по темі (проблемі);
4. за часом проведення.

Ґрунтовною класифікацією проектів на сьогодні є:

5. по домінуючій діяльності **в проекті: дослідницький, пошуковий, творчий, рольовий, прикладний (практико-орієнтований), ознайомлювально-орієнтований;**
6. по предметно-змістовому спрямуванню: **монопроекти (у рамках однієї галузі знань) і міжпроектний проект;**
7. **за характером контактів: проекти, організовані серед учасників однієї групи, установи, міста, регіону, країни, міжнародні;**
8. по кількості учасників проекту: колективні, індивідуальні і групові;
9. **за тривалістю виконання проекту: короткострокові, середній тривалості (від тижня до місяця), довгострокові (від місяця і більше)» [5].**

У сучасних дошкільних закладах освіти використовуються наступні типи проектів:

10. дослідницькі з творчим нахилом: діти експериментують, наприклад, чому калюжі висихають, і результати оформляють у вигляді газет, малюнків, розігрують сценки тощо;
11. рольові або ігрові проекти: діти виконують завдання за проектом, уживаючись в ролі персонажів відомої казки, і представляють результат у вигляді рольового сюжету;
- соціально-інформаційні: діти збирають інформацію і реалізують її з орієнтиром на соціальні інтереси: оформлення групи, теки, інсталяції тощо;
12. творчі проекти: оформлення результату дослідження у вигляді дитячого ранку або тематичного тижня.

Метод проектів дозволяє дитині відчувати себе дослідником. Не секрет, що в закладах дошкільної освіти іноді намагаються зробити дітей енциклопедистами. Запастися знаннями «про запас» нікому не вдається. Головне - навчити дитину користуватися джерелами інформації» [25, с. 25].

Завдання педагога полягає в тому, щоб дати дітям не готовий матеріал, а тільки тему, допомогти їм визначити шляхи реалізації проекту, і через спільну діяльність показати застосування їх на практиці. Отже, цей метод можна розглядати як інтегрований, оскільки він передбачає співпрацю педагога, дитини і батьків. Усе це «робить систему освіти і виховання ЗДО відкритою для активної участі дітей і їх батьків, а основною її метою є розвиток вільної творчої особистості, який визначається завданнями розвитку і завданнями дослідницької діяльності дітей, де дорослі є помічниками і направляють цю діяльність» [9, с. 21].

Процес застосування методу проектів в освіті має свою особливість. Дорослий організовує методичний супровід: допомагає виявити проблему, допомагає вибудувати шляхи вирішення її і запрошує дітей на спільний проект, а присутність батьків має бути мінімальною. Вихователь виступає як організатор, джерело інформації, консультант, експерт. Основним принципом роботи з дітьми є врахування їх віку, створення різноманітних умов стимулювання інтересу до роботи з дітьми і формування мотивації до роботи дітей. В результаті цієї діяльності закладаються такі якості особистості, як самостійність, ініціативність, активність.

Залучення дітей старшого дошкільного віку до проектної діяльності потрібне, хоча є вікові труднощі в організації проектної діяльності. У ранньому віці у дітей формується ряд моральних цінностей і особистісних якостей. Дитина дошкільного віку, відчуватиме невдачу, якщо буде порушений взаємозв'язок між етапами розвитку навчальної і пізнавальної діяльності, якщо не враховуватимуться усі обставини і вікові особливості.

Учені виділяють наступні етапи розвитку діяльності у рамках проекту:

13. 1 етап: вибір теми проекту (задоволення інтересів і потреб дитини, запитів батьків. Ініціатор - вихователь).
14. 2 етап: планування (модель трьох запитань: Що знаємо? Чого хочемо дізнатися? Як дізнатися?); складання «Павутини» (види діяльності, спрямовані на реалізацію проекту); складання системної «Павутини» (базові знання); планування проектів (кінцевий продукт), календарне планування);
15. 3 етап: реалізація проекту (завдання вихователя: організація діяльності дітей в центрах активності, забезпечення їх обладнанням і матеріалами відповідно до теми проекту);
16. 4 етап: презентація (презентація кінцевого продукту);

17. 5 етап: завершення проєкту (аналіз роботи і підведення підсумків) [5, с. 116].

Значення проєктів в освітній роботі з дошкільнятами проєкти **допомагають активізувати самостійну пізнавальну діяльність дітей;**

1. допомагають пізнавати дітям оточуючий світ, усебічно **вивчати його;**

2. **сприяють розвитку творчих здібностей дітей;**

3. **сприяють умінню спостерігати;**

4. **сприяють умінню слухати;**

5. **сприяють розвитку навичок узагальнювати і аналізу;**

6. **сприяють розвитку мислення;**

7. допомагають побачити проблему з різних сторін, комплексно;

8. розвивають увагу; розвивають увагу, пам'ять, мову [10, с. 71-72].

Використання методу проєктів в системі патріотичного виховання в закладі дошкільної освіти можна вважати найбільш прийнятним, оскільки він дозволяє поєднувати інтереси усіх учасників проєкту :

- педагог має можливість самореалізації і прояву творчості в роботі відповідно до свого професійного рівня, використати в роботі сучасні форми роботи;

- батьки мають можливість брати активну участь в значущому для них процесі патріотичного виховання;

- діяльність дітей організована відповідно до їх інтересів, бажань і потреб [24, с. 15].

Оскільки у дітей цієї вікової групи (старший дошкільний вік) вже розвинена допитливість, прагнення до самостійного пошуку відповідей на питання, є бажання працювати в колективі з друзями і дорослими, отже вони готові до проєктної діяльності. Увага дітей, в процесі роботи, стає стійкішою, а спостережливість - диференційованою, у дитини розвивається здатність до самоаналізу і синтезу, усе те, що, повною мірою, дозволяє педагогові використати в освітній діяльності дітей проєктний метод. Використовуючи цей метод вихователь визнає його значущість і корисність, дозволяє дитині знайти своє місце і побачити свою роль в загальній справі.

Проєктна діяльність відповідає віковим особливостям дітей 6-7 років. Адже проєктна діяльність забезпечує:

- безпосередній зв'язок з життям, цікавими подіями і незвичайними властивостями оточуючих предметів;

- **можливість досягти об'єктивно і суб'єктивно значущого результату; - широкий спектр видів діяльності;**

- важливість не лише результату, але і процесу і способів його досягнення;

- можливість **діяти у своєму темпі, вибирати форми взаємодії, проявляти пізнавальну, творчу, ділову активність, самостійність, застосовувати засвоєнні раніше знання** і уміння [13, с. 50].

Таким чином, метод проєктів з дітьми старшого дошкільного віку - це інноваційний і актуальний метод, який має бути впроваджений і активно використаний в системі дошкільної освіти. «Проєктна діяльність, як один інтегрованих методів навчання дошкільнят, дозволяє пов'язати навчання з життям, розвиває навички дослідницької діяльності, підвищує самостійну і пізнавальну активності, розвиває творчі здібності, уміння планувати і працювати в команді» [13].

Особливий інтерес у межах дослідження представляють екологічні проєкти, які можливо реалізувати в ЗВО у напрямку формування у дітей уявлень про рідний край.

Працюючи над проєктом цієї спрямованості, дитина вчиться бачити красу і своєрідність рідної природи, визначати своє ставлення до неї, передавати почуття в оповіданнях, малюнках тощо. Знайомство з природою сприяє розвитку фантазії дитини, мовної, образотворчої та ігрової творчості.

Наскільки ж доцільним є використання екологічних проєктів в патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку?

Безперечно, метод проєкту дозволяє об'єднати разом дітей, батьків і вихователів для вирішення поставленої проблеми. Допомагає пробудити у дітей інтерес до живої природи, прищепити їм любов до неї, навчити захищати навколишній світ, бачити красу навколо себе.

Таким чином, любов до Батьківщини, до рідного краю, до рідної природи можна і треба закласти ще в дошкільному віці. Саме тому важливо запроваджувати екологічні проєкти, щоб побудувати роботу з дошкільнятами по формуванню уявлень про рідний край. Це у свою чергу, дозволить своєчасно розвивати екологічну свідомість дитини. Нині, коли спектр виховної дії значно розширюється, проблема екологічного виховання дітей дошкільного віку стає особливо гострою і актуальною. Щоб зберегти природу на Землі, потрібні екологічно освічені і виховані люди, що думають про майбутнє планети.

На підставі вивчення психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми розвитку уявлень дітей старшого дошкільного віку про рідний край за допомогою методу проєктів можна зробити такі висновки:

1. формування уявлень про рідний край є початковим етапом виховання в дитині громадянина і патріота;

2. виховання дбайливого ставлення до природи і усього живому, сприяє формуванню кращих рис особистості: гуманності, працьовитості, патріотизму;

3. сьгодні метод проєктів в роботі з дошкільнятами є ефективним, універсальним засобом пізнавального розвитку дітей;

4. проєктна діяльність пов'язує навчання з життям, сприяє розвитку самостійних дослідницьких навичок у дошкільнят, розвитку творчого і критичного мислення сприяє розвитку у дітей уміння планувати, уміння відстоювати і доводити свою точку зору, уміння праці в колективі;

5. робота з дошкільнятами по формуванню уявлень про рідний край через проєктну діяльність, організована комплексно, з дотриманням принципу інтеграції, що сприяє розвитку вільної творчої особистості дитини.

Формування уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку за допомогою методу проєкту можливо, якщо:

1. визначена тематика проєктної діяльності у відповідності вікових, пізнавальних інтересів дітей з урахуванням освітньої програми ЗДО;

2. організація процесу проєктної діяльності, спрямована на знайомство дітей з історією, традиціями, природою рідного краю, здійснюється поетапно і інтегрована;

3. батьки включені в проєктну діяльність, як координатори і учасники роботи над проєктом.

Таким чином, на сучасному етапі найбільш значущою проблемою, що стоїть перед освітою, є проблема становлення ціннісного ставлення до рідного краю, екологічного виховання у дітей дошкільного віку. Теоретичний аналіз програм і методичної літератури, вивчення практичного досвіду показали можливість цілеспрямованої і ефективної роботи по формуванню цих уявлень про рідний край у дошкільнят за допомогою проєктної діяльності.

РОЗДІЛ 2

2.1) **Виявлення рівнів сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку**

Експериментальна робота проводилася в ДНЗ No 17 «Орлятко» комбінованого типу.

У дослідженні **брали участь 20 дітей старшого дошкільного віку**, яких для експерименту розділили на групи- експериментальну (10 дітей) і контрольну (10 дітей).

Мета констатуючого етапу експериментальної роботи - здійснення початкової діагностики по виявленню рівнів **сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку**, розробка проєкту, спрямованого на розширення уявлень про рідний край.

Діагностична карта відповідає макроодиноці «Природа рідного краю»[1, с. 57], **яка представлена** в додатку А.

Таблиця 1.

Діагностична карта

Показник Діагностичні завдання

Наявність уявлень про географічні особливості регіону Дидактична гра «Закінчи пропозицію»

Наявність уявлень про дендропарк рідного краю Бесіда дендропарк«Веселі Боковеньки»

Наявність уявлень про річки Кіровоградської області Дидактична гра «Дві річки - дві сестри»

Наявність уявлень про тварин свого краю Дидактична гра «Хто такий?»

Наявність **уявлень про рослини рідного краю** Дидактична гра «Магазин кольорів»

Шкала для оцінки рівня **уявлень про природу рідного краю у** дітей старшого дошкільного віку складає систему: від 1 до 3 балів за кожну методику.

1. 1 бал (дитина із завданням сама впоратися і обґрунтувати свою вибір не може);
2. 2 балу (дитина за допомогою вихователя справляється із завданням, пояснити вибір не може);
3. 3 балу (дитина правильно і самостійно справляється з завданням, дає обґрунтовані і розгорнуті відповіді)[12].

Дидактична гра -«Закінчи пропозицію».

Мета: формування уявлень **у дітей старшого дошкільного віку** про різноманітність флори і фауни рідного краю.

Матеріал: презентація з картинками річок, рослин, тварин, що мешкають на території регіону.

Хід виконання завдання: зачитуються пропозиції, які діти повинні продовжити; у кінці **завдання дітям надається можливість узагальнити свої знання у своїй короткій розповіді про подорож до** дендропарку «Веселі Боковеньки».

«Оцінка результатів :

1. 1 бал (дитина затрудняється продовжити пропозицію, потрібна допомога дорослого; немає **інтересу до того, що відбувається**);
2. 2 балу (дитина правильно продовжує усі запропоновані варіанти, окрім двох; відповідь неповна, потрібні навідні запитання педагога);
3. 3 балу (дитина будує пропозицію правильно, окрім однієї, або є неточності у відповіді; розповідає про подорож, доповнюючи розповідь власними враженнями)[12].

Бесіда: дендропарк«Веселі Боковеньки».

Мета: визначення рівня сформованості уявлень дітей старшого дошкільного віку про природну різноманітність дендропарку«Веселі Боковеньки»Кіровоградської області.

В результаті бесіди вихователь пропонує створити колективну роботу з природного і підручного матеріалу - макет дендропарку«Веселі Боковеньки». Макет можна доповнити індивідуальним виробом дитини з обґрунтуванням її розташування в дендропарку.

Далі з кожною дитиною індивідуально проводиться бесіда. Під час її реалізації дітям задаються запитання:

4. Де саме розташований природний дендропарк«Веселі Боковеньки»?
5. Які дерева ростуть в дендропарку?
6. Яка річка протікає через дендропарк?
7. Чому територія дендропарку охороняється?
8. Які види тварин мешкають в дендропарку?
9. Які види птахів гніздяться в дендропарку?
10. Які види рідкісних птахів і тварин можна спостерігати в дендропарку?
11. Чому необхідно охороняти рідкісні види тварин, птахів і рослин?
12. Як треба поводитися, знаходячись в дендропарку?

Критерії оцінювання:

13. 1 бал (дитина відчуває складнощі під час відповіді, інтерес до створення макету відсутній);
14. 2 балу (дитина відповідає на питання за допомогою дорослого або відповідає однозначно; дитина зацікавлена в створенні макету);
15. 3 балу (дитина самостійно називає види рослин, тварин, птахів дендропарку; дбайливо ставиться до природи, розуміє причину охорони природних ресурсів; зацікавлена (розуміючи, що саме вона робить і чому) бере участь в груповому проєкті створення макету дендропарку«Веселі Боковеньки»)[12].

Дидактична гра -«Дві річки - дві сестри». Мета: визначення рівня сформованості уявлень у дітей старшого дошкільного віку про річки Кіровоградської області, їх назви і розташування.

«Матеріали: ігрова карта-схема Кіровоградської області, на якій зображені дві річки: Південний Буг і Дніпро; роздачковий матеріал із **назвами річок, картон і пластилін**. Хід гри. У грі можуть брати участь **5 дітей**. Пропонується розглянути карту-схему регіону. Діти вибирають картку з назвою річки.

Завдання: необхідно показати на карті «свою річку», визначити назву і перерахувати 2-3 орієнтири на місцевості, що визначають шлях річки [13]. На картоні за допомогою пластиліну зображувати напрям річки, показавши витік і гирло. Діти виконують індивідуальний проєкт.

«Оцінка результатів:

1 бал (дитина називає річку тільки за допомогою навідних запитань, зазнає складнощів; по карті не орієнтується; з пластиліном виконати роботу самостійно не може);

2 балу (за допомогою навідних запитань вихователя дитина називає річку, допускаючи незначні помилки, вказує географічне розташування річки; відповідь послідовна, але неповна);

3 балу (називає річку правильно, робить коментарі про її особливості і місцезнаходження, упевнено орієнтується по карті, вказуючи, по яких місцях вона протікає, за допомогою пластиліну показує рух річки)[12].

Дидактична гра «Хто такий?».

Мета: з'ясування знань дітей старшого дошкільного віку про тваринний світ Кіровоградської області.

Матеріал: карта Кіровоградської області із зображенням місцевості: ліси, луги, річки; роздатковий матеріал із зображенням флори і фауни Кіровоградської області, тварин з інших кліматичних зон, птахів, риб і тварин, занесених в Червону книгу, папір формату А 4, олівці (фломастери).

Хід: гра передбачає індивідуальне заняття з кожною дитиною групи. Дитині пропонується розглянути ігрову карту Кіровоградської області, на якому позначені природні зони. У комплект входить підбірка карток із зображенням тварин, птахів, риб, які мешкають в Кіровоградській області, а також тих, які не мешкають в регіоні. Дитині треба розставити картки відповідно до житла, вказаних на них тварин, птахів і риб, вказати які з них занесені в Червону книгу, вказати, які не мешкають в Кіровоградській області. Підсумком гри є короткостроковий проект-малюнок на ігровій карті.

«Критерії оцінювання:

1 бал (дитина відповідає на питання тільки за допомогою дорослого, немає зацікавленості);

2 балу (дитина відповідає на питання за допомогою дорослого, іноді затрудняється відповісти на питання або відповідає на питання неоднозначно);

3 балу (дитина відповідає впевнено; називає тварин, птахів, риб країни і області; демонструє хороші знання про життя в природних зонах (ліс, степ, річки); називає види, занесені в Червону книгу; уміє переносити інформацію про тваринний світ Кіровоградської області в проект-магазин»)[12].

Дидактична гра -«Магазин кольорів».

Мета: з'ясування сформованості уявлень дітей старшого дошкільного віку про рослинний світ Кіровоградської області і оформлення творчого проєкту: «Букет квітів».

Матеріал: ігрове поле із зображенням лісу, водойми, степу, луку. Набір карток із зображенням кольорів, які можуть рости на усіх перерахованих територіях Кіровоградської області.

Гра проводиться з кожною дитиною окремо. Перед нею розкладають ігровий простір із зображенням лісу, степу, водойми» [13]. Дитина вибирає зображення рослини, віддаючи переваги тим, які занесені в Червону книгу, а також пояснює, чому не можна збирати їх у букет. На завершення гри діти створюють творчий проєкт«Букет з кольорів, що ростуть в Кіровоградській області».

Критерії оцінювання:

1 бал (дитина зазнає складнощів при відповідях, не може назвати рідкісні рослини, збирає букет навмання);

2 балу (дитина відповідає на питання за допомогою вихователя, тільки іноді затрудняється відповісти на питання або відповідає неоднозначно; збирає неповний букет, рідкісні рослини не знає);

3 балу (дитина самостійно називає квіти, що ростуть в Кіровоградській області, називає їх відмінності, добре орієнтується, де ростуть квіти, дає чіткі назви рослинам, занесеним в Червону книгу Кіровоградської області, акуратно і грамотно складає зображення з кольорами в умовний «Букет квітів») [12].

Дидактична гра -«Закінчи пропозицію». Результати діагностичної гри в експериментальній групі:

1. (40 %) дітей - Артем Ш., Даринка М., Денис Г., Марк С. не впоралися із завданням, тому їм притаманний **низький рівень сформованості уявлень про географічні особливості** краю. Діти не змогли продовжити пропозиції і за допомогою дорослого.

Середній рівень сформованості уявлень про географічні особливості краю був виявлений у 6 (60 %) дітей. Вони виконали завдання практично самостійно. Алла П., Злата П., Кирило Д., Микита Е., Оля Д., Поліна Б. правильно продовжили пропозиції, але розповідь дітей була неповна, потрібною була допомога педагога.

Дітей з високим рівнем сформованості уявлень про географічні особливості краю виявлено не було.

Результати діагностичної гри в контрольній групі:

2. (50 %) дітей - Ганна О., Віка Д., Давид А., Злата Б., Рома А. не впоралися із завданням самостійно. Діти не продовжили **пропозиції навіть за допомогою дорослого** - вони мають **низький рівень сформованості уявлень про географічні особливості** краю[12].

Середній рівень отримали 5 (50 %) дітей. Влад Д., Ілля З., Катя В., Матвій Б., Настя Л. виконали завдання, іноді користуючись допомогою вихователя. Ці діти продовжували правильно усі пропозиції, окрім трьох, які змогли продовжити тільки за допомогою дорослого, були незначні неточності [12].

Високий рівень сформованості уявлень про географічні особливості краю - 0%.

Співставлення рівнів **сформованості уявлень про географічні особливості** краю у дітей старшого дошкільного віку на констатуючому етапі подано на рисунку 1.

(
■ експериментальна група
■ контрольна груп
а
)

Рис. 1. Співставлення рівнів сформованості уявлень про географічні особливості краю у дітей старшого дошкільного віку на констатуючому етапі (%)

Бесіда -Дендропарк«Веселі Боковеньки».

Проведена діагностична гра в експериментальній групі показала наступні результати:

У 4 (40 %) дітей спостерігалися складнощів при виконанні завдання. Діти мають низький рівень сформованості уявлень про дендропарк. Вони плуталися у відповідях, не могли відповісти на питання навіть за допомогою дорослого [12]. Артем Ш., Марк С., Микита О. і Оля Д. не проявляли зацікавленості в створенні моделі.

Середній рівень сформованості уявлень про дендропарк був виявлений у 5 (50 %) дітей (Алла П., Даша М., Денис Г., Злата П., Поліна Б.), вони тільки іноді відповідали на питання за допомогою вихователя або відповідали на питання однозначними пропозиціями; брали участь в створенні виробу.

Високий рівень сформованості уявлень про дендропарк «Веселі Боковеньки» у 1 (10 %) дитини (Кирило Д.).

Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей старшого дошкільного віку про природну різноманітність дендропарку «Веселі Боковеньки» на констатуючому етапі подано на рисунку 2.

(
■
експериментальна група
■
контрольна група
)

Рис. 2. Процентне співставлення рівнів сформованості уявлень дітей старшого дошкільного віку про природну різноманітність дендропарку «Веселі Боковеньки» на констатуючому етапі (%)

За підсумками діагностичної гри в контрольній групі були отримані наступні результати:

5 (50 %) дітей не впоралися із завданням самостійно. Це низький рівень сформованості уявлень про дендропарк рідного краю. Діти не відповідали на питання навіть за допомогою вихователя, мали труднощі при відповідях [12]. Ганна Е., Варвара Д., Давид А., Ілля З. і Катя В. зацікавленості в створенні моделі не проявили.

Середній рівень сформованості уявлень про дендропарк «Веселі Боковеньки» у 4 (40 %) дітей (Єгор Д., ЗлатаБ., Матвій Б., Рома А.). Ці діти відповідали на питання за допомогою вихователя, іноді мали труднощі у відповідях або відповідали на питання однозначно [12]. Діти брали участь в створенні моделі.

Високий рівень сформованості уявлень про дендропарк «Веселі Боковеньки» був виявлений у 1 (10%) дитини (Настя Л.).

Дидактична гра «Дві річки - дві сестри».

Результати діагностичної гри в експериментальній групі.

4 (40 %) дітей (Артем Ш., Кирило Д., Микита Е., Поліна Б.) **мали труднощі при виконанні завдання, їм притаманний низький рівень сформованості уявлень про річки** Кіровоградської області. Діти не змогли назвати річку навіть за допомогою навідних запитань.

Середній рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області був отриманий у 6 (60 %) дітей. Алла П., Даша М., Денис Г., Злата П., Марк С., Оля Д., які змогли назвати річку за допомогою навідних запитань вихователя і допускали незначні помилки. Знаючи розташування річки, діти не могли дати пояснення тому, в якому напрямку тече річка. На питання відповідали послідовно, але коротко. Також погано орієнтувалися по карті, малювали річку за допомогою вихователя.

Результати діагностичної гри в контрольній групі.

5 (50 %) дітей (Ганна Е., Варвара Д., Давид А., Катя В., Рома А.) не впоралися самостійно із завданням, мали низький рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області. Вони не змогли назвати річку навіть за допомогою додаткових запитань.

Середній рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області виявлено у 5 (50 %) дітей. Єгор Д., ЗлатаБ., Ілля З., Матвій Б., Настя Л. виконували завдання, лише іноді прибігаючи до допомоги дорослих, допускали незначні помилки, діти частково знайомі з розташуванням річки, але не мають уявлень про її напрям течії (від витoku до гирла).

Відповідали коротко, по карті орієнтувалися невпевнено, креслили річку за допомогою педагога.

Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про річки Кіровоградської області на констатуючому етапі подано на рисунку 3.

(
■
експериментальна група
■
контрольна група
)

Рис. 3. Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про річки Кіровоградської області на констатуючому етапі (%)

Дидактична гра «Хто такий?»

Результати проведення діагностичної гри в експериментальній групі наступні:

4 (40 %) дітей - низький рівень (Денис Г., Микита Е., Оля Д., Поліна Б.), вони не змогли розподілити тварин по місцю їх проживання, не змогли назвати тварин і птахів Червоної книги Кіровоградської області.

5 (50 %) дітей (Алла П., Артем Ш., Даша М., Кирило Д., Марк С.) виконали завдання майже самостійно, вони мають середній рівень сформованості уявлень про тварин своєї місцевості. Ці діти вірно розподілили тварин по місцях їх проживання, пояснили, яких тварин і птахів немає в Кіровоградській області. Але назвати тварин з Червоної книги ці діти змогли тільки за допомогою дорослого.

Самостійно виконала запропоноване завдання 1 (10 %) дитина - Злата П. У неї виявлений високий рівень сформованості уявлень про тварин рідного краю.

Співставлення рівнів сформованості уявлень про тварин Кіровоградської області на констатуючому етапі подано на рисунку 4.

(
■
експериментальна група
■
контрольна група
)

Рис. 4. Процентне співставлення рівнів сформованості уявлень про тварин Кіровоградської області на констатуючому етапі (%)

За підсумками проведеної діагностичної гри в **контрольній групі були отримані наступні результати:**

5 (50 %) дітей не змогли самостійно впоратися із завданням. Це діти з низьким рівнем сформованості уявлень про тварин рідного краю.

Діти кілька разів міняли свою відповідь [12]. Давид А., Ілля З., Матвій Б., Настя Л., Рома А. не змогли розставити картинки **тварин відповідно до місця їх проживання**, незважаючи на допомогу.

Майже самостійно виконали завдання 4 (40 %) дітей, допомога вихователя була потрібна лише зрідка. Це діти з середнім **рівнем сформованості уявлень про тварин рідного краю**. Варя Д., Єгор Д., Злата Б., Катя В., Матвій Б., Настя Л., Рома А. вірно розставили картинки тварин відповідно до місця їх проживання і назвали тварин і птахів, що не мешкають в Кіровоградській області. Але назвати тварин, занесених в Червону книгу, вони змогли тільки за допомогою вихователя.

1 (10 %) дитина (Ганна Е.) самостійно, без допомоги вихователя змогла виконати завдання, вона має високий рівень сформованості уявлень про тварин Кіровоградської області.

Дидактична гра «Магазин кольорів». Результати проведення діагностичної гри в експериментальній групі.

50(50 %) дітей малювали картинку при виконанні завдання. Це діти з низьким рівнем сформованості уявлень про рослини рідного краю. Діти не дали правильних відповідей на питання. Спостерігалися тривалі паузи. Даша М., Кирило Д., Марк С., Микита Е., Оля Д. тільки за допомогою дорослого змогли вибрати картку із зображенням квітки і припустити, куди саме треба відправитися за ним. Про рослини з Червоної книги обізнані недостатньо. Місце зростання тієї або іншої рослини плутали.

50(50 %) дітей виконували завдання майже самостійно. Це діти з середнім рівнем сформованості уявлень про рослини рідного краю [12]. Алла П., Артем Ш., Денис Г., Злата П., Поліна Б. вірно вибрали картку із зображенням квітки і вказали, куди треба відправитися за цією рослиною.

Назвати самостійно рослини, занесені до Червоної книги не змогли.

Високий показник сформованості уявлень про рослини не показала жодна дитина 0(0 %).

Результат діагностичної гри в контрольній групі.

Низький рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю у 5 (50 %) дітей. Ганна Е., Давид А., Настя Л., Матвій Б. і Рома А. не вибрали зображення рослини правильно і відповідно не змогли сказати, де вона росте. Також не назвали рослини з Червоної книги.

50(50 %) дітей виконуючи завдання, іноді зверталися за допомогою до вихователя. Це діти з середнім рівнем сформованості уявлень про рослини рідного краю. Варя Д., Єгор Д., Злата Б., Ілля З., Катя В. **правильно вибрали картку із зображенням квітки і припустили, куди відправитися за цією рослиною. Проте вказати рослини, які занесені до Червоної книги, діти змогли тільки за допомогою дорослого.** Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про рослини Кіровоградської області на констатуючому етапі дослідження подано на рисунку 5.

(
■
експериментальна група
■
контрольна група
)

Рис. 5. Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про рослини Кіровоградської області на констатуючому етапі (%)

За підсумками усіх п'яти **діагностичних завдань на констатуючому етапі дослідження було** виявлено в експериментальній групі три рівні сформованості **уявлень про природу рідного краю** у дітей старшого дошкільного віку.

Підсумовуючи **бали, отримані дитиною за кожним завданням**, була складена якісна характеристика кожного з рівнів.

Низький рівень - (5-8 балів). Діти з низьким рівнем сформованості уявлень про тваринний і рослинний світ свого краю мали труднощі при відповідях, навіть за допомогою вихователя [12]. Вони не знали назви рослин і тварин, річок, що протікають в Кіровоградській області. Діти не виявляли цікавості до створення моделі.

Середній рівень - (9-12 балів). Діти з середнім рівнем сформованості уявлень про тваринний і рослинний світ свого краю відповідали на питання майже самостійно, лише іноді мали труднощі при відповідях на питання або відповідали на питання однозначно, допускаючи неточності [12]. Діти знають неточно розташування річки, але знають її назвою. На поставлені питання відповіді давали послідовно, але коротко. Креслили річку за допомогою педагога. Про дендропарк відповідали на питання за допомогою дорослого, іноді затруднялися відповідати на питання або відповідали на питання коротко, брали участь в створенні моделі.

Високий рівень - (13-15 балів). Дітям, що набрали вказані бали, присвоєний високий рівень сформованості про тваринний і рослинний світ свого краю. Вони грамотні і самостійно справлялися із завданнями, давали відповіді розгорнуті і аргументовані [12]. Діти висували пропозиції без допомоги дорослих, правильно називали річку і змогли скласти про неї текст, відмічали її особливості і місцезнаходження. Орієнтувалися по карті, уміло зображували річку на ній, відмічаючи особливості географічного розташування. Відповідаючи на питання про дендропарк, діти самостійно називали рослини, тварин дендропарку. Виразили дбайливе ставлення до природи, усвідомлювали необхідність охорони природних ресурсів, брали участь в створенні моделі дендропарку «Веселі Боковеньки».

Співставлення рівнів сформованості уявлень про рідний край **у дітей старшого дошкільного віку** по усіх діагностичних методиках на констатуючому етапі, подано на рисунку 6 і в Додатку б.

(
■
експериментальна група
■
контрольна група
)

Рис. 6. Співставлення рівнів сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку по усіх діагностичних методиках на констатуючому етапі (%)

Таким чином, на етапі констатувального експерименту в експериментальній групі низький рівень сформованості уявлень про природу рідного краю виявлено у 7 (70 %) дітей, середній - у 3 (30 %) дітей, високого рівня не виявлено.

Результати, отримані в ході дослідження, вказують на необхідність здійснення подальшої **роботи по формуванню у дітей старшого**

дошкільного віку уявлень про природу рідного краю за допомогою проєктної діяльності.

2.2 Зміст і організація роботи по формуванню уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку за допомогою проєктної діяльності

Здійснення виховання дітей в закладі дошкільної освіти, у тому числі формування уявлень про природу рідного краю, використовуючи проєктну діяльність - мету, яку ми поставили при розробці нашого проєкту.

Формування ціннісного ставлення до навколишнього світу, а саме, знань і уявлень про те, яка різноманітна і багата природа рідного краю - одне з пріоритетних завдань педагога в закладі дошкільної освіти.

Організація процесу формування у дітей старшого дошкільного віку уявлень про рідну природу за допомогою проєктної діяльності буде можлива за умов якщо:

1. буде зібраний і систематизований регіональний матеріал про природу з врахуванням вікових особливостей дітей;
2. буде запроваджена поетапна схема організації проєктної діяльності дітей, яка сприяє підвищенню мотивації до майбутньої діяльності і якісного засвоєння отримуваної інформації про рідний край;
3. якщо будуть включені батьки в проєктну діяльність, як координатори роботи дітей над проєктом.

Процес формування у дошкільнят уявлень про природу рідного краю передбачає:

4. виховання гуманного ставлення до природи і навколишніх людей шляхом створення середовища, що позитивно впливає на дітей (встановлення дружньої атмосфери в групі, спільна **робота з педагогами і батьками, проведення заходів, екскурсій тощо**);
5. індивідуальний підхід у формуванні екологічних знань (інтелектуальний розвиток);
6. розвиток естетичного бачення світу (уміти відчувати красу навколишнього світу, бажати зберегти її).

На початку роботи по формуванню **уявлень про природу рідного краю у дітей** старшого дошкільного віку за допомогою проєктної діяльності були визначені теми **проєктної роботи, а саме: «Рослини** Кіровоградської області», «Тваринний світ Кіровоградської області» і «Природа Кіровоградської області». Кожний проєкт здійснювався в три етапи - підготовчий, основний, завершальний. Зміст програми представлений в Додатку А.

Спочатку був організований **круглий стіл з батьками вихованців на тему: «Формування** уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку за допомогою проєктної діяльності», в ході якого були визначені цілі, завдання і перспективи спільної діяльності з реалізації проєктів.

В ході підготовчого етапу проєкту «Рослини Кіровоградської області» були проведені заходи по знайомству дошкільнят в проблематику проєкту.

Організована екскурсія для дошкільнят на природу в районі с/Веселі Боковеньки з метою розвитку інтересу дітей до рослин Кіровоградської області. Проведена бесіда і показаний фільм «Природа Кіровоградської області», підбрана друкарська інформація, дидактичний матеріал про **рослини рідного краю. Спільно розроблений детальний план проєкту і обрана тема.**

На основному етапі з метою формування знань про рослини Кіровоградської області в перший тиждень проєкту з дітьми була проведена повчальна бесіда на тему: «Природа навколо нас», що сприяло розширенню уявлень дітей про природу краю. Далібуло організовано заняття на тему «Що ми знаємо про природу?». Діти переглянули **розвиваючий мультиплікаційний фільм «Історія кольорів», познайомилися із загадками, прислів'ями, приказками про рослини,** брали участь в дидактичній грі «Вгадай рослину за описом». Спільно з батьками був оформлений буклет «Квіти Кіровоградської області».

На другому тижні проєкту з дітьми була проведена бесіда на тему «Рослини - наші друзі» і заняття на тему «Світ рослин» **з метою закріплення уявлень дітей про** рослини і кущі рідного краю; розучено пісню «Ой у лузі червона калина»; проведені дидактичні ігри «Квіткові назви», «Праця в квітнику» на закріплення уявлень дітей про квіти, їх назв і догляд за ними; проведена рухлива гра «Разів, два, три - до квіточки біжи»; спільно з батьками здійснений збір природного матеріалу.

На третьому тижні робота над проєктом «Рослини Кіровоградської області» проведена бесіда «Рослини - живі істоти», в ході якої діти познайомилися з факторами необхідними для життя рослин; проведена заочна екскурсія «Подорож у світ природи Кіровоградської області». В ході дидактичних ігор про рослини «Чий плоди?», «З якої гілки зірвано?» діти закріпили знання про назви рослин і місця їх розташування. Організована екологічна розвага «Лісова прогулянка», де в ігровій формі діти ознайомилися з правилами поведінки в лісі.

На четвертому тижні проєкту дошкільнята ознайомилися з рідкісними і зникаючими видами рослин в ході проведення заняття «Червона книга рослин Кіровоградської області». Образотворча діяльність представлена була малюнками «Мої улюблені квіти»; дидактичні ігри «Назви і намалюй», «Лікарські рослини» дозволили дітям закріпити уявлення про лікарські рослини рідного краю; складений альбом для батьків «Червона книга рослин Кіровоградської області» [21].

На завершальному етапі проєкту було проведено підсумкові заходи - оформлення виставки малюнків про польові кольори «Вальс кольорів поля» і виробів «Диво природа» з природного матеріалу, які виконувалися дітьми спільно з батьками. Цей проєкт сприяв узагальненню уявлень дітей про багатство і різноманітність рослинного світу Кіровоградської області.

Наступним по формуванню уявлень дітей про природу рідного краю був проєкт «Тваринний світ Кіровоградської області». Під час підготовчого етапу проводилася робота з актуалізації інтересу дітей до тематики проєкту, створенню проблемної ситуації з метою виявлення ступеню ознайомленості дітей з тваринним світом Кіровоградської області. З цією метою була проведена вступна бесіда «Тварини землі Кіровоградської», розпочатий підбір матеріалу по темі.

В ході основного етапу проєкту, в перший тиждень, було проведено заняття «Тварини нашого краю», діти брали участь у бесіді «Тварини дикі і домашні», в ході якої уточнювалися і розширювалися уявлення дітей про диких і домашніх тварин рідного краю [21]. Були організовані дидактичні ігри «Чий хвіст?», «Чий слід?», лото «Тварини» з метою **закріплення уявлень дітей про звички тварин** і птахів; **розгадували загадки про тварин і птахів** Кіровоградської області; оформлена фотовиставка «Моя улюблена тварина».

На другому тижні реалізації проєкту була проведена заняття з дітьми «Птахи Червоної книги Кіровоградської області»; організований перегляд презентації «Птаха Червоної книги Кіровоградської області», завдяки чому були закріплені уявлення про рідкісних птахів регіону; проведені дидактичні ігри «Птаха Червоної книги», «У світі птахів», в ході яких дітьми отримали знання про перелітних і зимуючих птахів регіону; оформлений буклет для дітей і батьків «Рідкісні птахи Кіровоградщини» [21].

На третьому тижні реалізації проєкту була проведена бесіда «Птахи Кіровоградської області»; закріплено уявлення про птахів регіону через загадки, прислів'я і приказки; організована спільна акція з батьками «Годівниця для птахів», в ході якої діти і батьки розвісили виготовлені годівниці на ділянці закладу дошкільної освіти, запустили фото-челенж у батьківській групі. Під час прогулянок діти спостерігали за птахами, що прилітали до годівниць. Це сприяло формуванню дбайливого ставлення дитини до птахів в природі, виховувало почуття бережливе ставлення до них.

На четвертому тижні проекту було організовано гру-подорож «Де хто живе» з метою формування у дошкільнят навичок роботи з картою області. У межах організованої освітньої діяльності «Червона книга тварин Кіровоградської області» проведено заняття по ліпленню з пластиліну «Моя улюблена тварина», дидактичні ігри «Чарівний потяг», «Живі ланцюжки» **на закріплення уявлень про рідкісні види тварин** [21]; організована екскурсія в міні-зоопарк дендропарку м.Кропивницький, де діти наочно ознайомилися з деякими видами тварин.

На третьому етапі проекту діти підготували і представили виставку малюнків «Тваринний світ навколо нас».

Формуванню уявлень дошкільнят про природу свого краю також сприяв третій проект «Природа Кіровоградської області».

На підготовчому етапі роботи були визначені основні напрями діяльності проекту, здійснений підбір необхідного матеріалу, складений план продуктивної співпраці з батьками за проектом.

На основному етапі впродовж першого тижня проекту було проведено бесіду «Які річки нас оточують»; організовано заняття на тему «Велика **річка** Дніпро»; організовано перегляд **презентації «Хто в річці живе» про тварин і риб, що мешкають в річках** Кіровоградської області, ознайомлено з ілюстраціями і картинами величезну річку Дніпро; проведено рухливу гру «Рибалка і риби»[21].

На другому тижні проекту проведена заняття «Річки Кіровоградської області», в ході якої вихованці закріпили уявлення про річки Кіровоградської області, їх особливості; проведена бесіда з презентацією «Річки Дніпро і Південний Буг», дошкільнята ознайомилися з історією і проблемами малих річок Кіровоградської області; з батьками проведена бесіда про організацію безпечного відпочинку, біля водойм і річок «Сімейний відпочинок біля річки»; для дітей і батьків проведена гра «Правила поведінки на річці», в ході якої були закріплені **знання дітей про правила поведінки на природі**. **На третьому тижні з дітьми проведена бесіда «Улюблені місця відпочинку»**, що сприяло закріпленню уявлення про особливості річок Кіровоградської області; проведена дидактична гра «Четвертий зайвий» і гра «Подорож по річці».

На четвертому тижні проекту «Природа Кіровоградської області діти проглянули презентацію «Кіровоградщина - рідний край!». Було організоване заняття на тему: «Мій рідний край», завдяки чому було узагальнено і **розширено уявлення дітей про особливості природи** Кіровоградської області. Для батьків оформлена стінгазета «Наш прекрасний край рідний» **з описом красивих природних куточків регіону, виставка малюнків дітей «Мій край»**.

На завершальному етапі проекту проведений підсумковий захід – КВК для дітей і батьків «Що я знаю про край рідний», в ході якого **вихованці продемонстрували отримані в процесі проекту знання. Таким чином, в результаті організації і поетапного проведення трьох проєктів: «Рослини** Кіровоградської області», «Тваринний світ Кіровоградської області» і «Природа Кіровоградської області», була здійснена робота по формуванню **уявлень про природу рідного краю у** дітей старшого дошкільного віку за допомогою проєктної діяльності. Ефективність проведеної роботи підтверджується активністю і зацікавленістю дітей в процесі виконання завдань. Діти проявляли ерудицію, робили правильні висновки, демонстрували отримані знання про природу рідного краю, її багатства і шляхи збереження. Проєктна діяльність не лише дозволила розширити уявлення дітей про природу, але й навчила їх працювати в команді спільно з батьками і вихователями. Ефективність проведеної роботи по формуванню уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку за допомогою проєктної діяльності буде визначена шляхом аналізу результатів повторного проведення діагностичних досліджень на контрольному етапі експерименту.

2.3.0 Виявлення динаміки в **сформованості уявлень про рідний край** у дітей старших дошкільнят

Представимо **результати контрольного етапу дослідження. Результати повторного дослідження** по усіх завданнях представлені в додатку Д.

Дидактична гра «Закінчи пропозицію».

Результати проведення діагностичного завдання в експериментальній групі. З (30%) дітей мали складнощі при виконанні завдання і **показали низький рівень сформованості уявлень про природні особливості регіону**. Кирило Д., Оля Д., Поліна Б. не продовжили жодної пропозиції, незважаючи на допомогу педагога.

50(50%) дітей показали середній рівень сформованості уявлень про природні особливості регіону, виконуючи завдання майже самостійно. Артем Ш., Даша М., Денис Г., Марк С., Микита Е. значну частину пропозицій продовжили вірно, допускали незначні неточності. Іноді були потрібні навідні питання і допомога вихователя.

20(20%) дітей (Алла П. і Злата П.) впоралися із завданнями повністю самостійно, їм притаманний високий рівень сформованості уявлень про природні особливості регіону. Вони продовжили правильно усі пропозиції без допомоги дорослого.

Результат проведення діагностичного завдання в контрольній групі:

50(50 %) дітей (Ганна Е., Давид А., Катя В., Матвій Б., Рома А.) не впоралися **із завданням самостійно, їм притаманний низький рівень сформованості уявлень про природні особливості регіону. Діти, як і в експериментальній групі,** не змогли продовжити пропозиції навіть із допомогою дорослого.

50(50 %) дітей (Варя Д., Єгор Д., Злата Б., Ілля З., Настя Л.) виконуючи завдання, іноді зверталися за допомогою вихователя, їм притаманний середній рівень сформованості уявлень про природні особливості регіону. Діти продовжували усі пропозиції, окрім двох, де знадобилася допомога дорослого, у відповідях були незначні помилки. В цілому розповідь дітей була переконлива, але неповна, були потрібні додаткові питання і допомога вихователя.

З **високим рівнем сформованості уявлень про природні особливості регіону у дітей виявлено не було.**

Співставлення рівнів сформованості уявлень про географічні особливості регіону на контрольному етапі дослідження подано на рисунку 7.

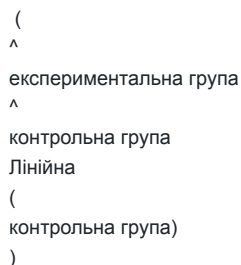

Рис. 7. Співставлення рівнів **сформованості уявлень про географічні особливості регіону** на контрольному етапі (%)

Аналіз діагностичного завдання «Закінчи пропозицію» контрольного етапу дослідження в експериментальній групі показав позитивну динаміку сформованості уявлень дітей про природні особливості регіону.

У експериментальній групі **низький рівень сформованості уявлень про географічні особливості регіону** у дітей на констатуючому етапі складав 40 %, що на 10 % вище, ніж на контрольному етапі (30 %). Середній рівень знизився на 10 % і склав 50 % на контрольному етапі.

Високий рівень піднявся в порівнянні з констатуючим етапом на 20 %.

Бесіда «ДендропаркВеселі Боковеньки».

Результати проведення діагностичного завдання в експериментальній групі. Низький рівень сформованості уявлень про дендропарк«Веселі Боковеньки» був визначений у 20(20%) дітей. Артем Ш., Денис Г.самостійно не змогли впоратися із запропонованим завданням.

60(60 %) мали дітей середній рівень сформованості уявлень про дендропарк регіону. Даша М., Кирило Д., Марк С., Микита Е., Оля Д., Поліна Б. із завданнями впоралися майже самостійно. Відповідали на питання чітко, іноді зверталися за допомогою до дорослих. Брала участь в створенні моделі.

20(20 %) мали дітей високий рівень сформованості уявлень про дендропарк регіону. Алла П. і Злата П. самостійно виконували завдання, відповідали на питання самостійно, давали розгорнуті відповіді і охоче брали участь в створенні моделі.

Результати проведення діагностичного завдання в контрольній групі: 40(40 %) дітей (Давид А., ЗлатаБ., Катя В. і Рома А.) мали низький рівень сформованості уявлень про дендропарк рідного краю, оскільки вони не змогли впоратися із завданням самостійно. Діти мали труднощі при відповідях, не змогли відповісти на питання навіть за допомогою дорослого.

(50 %) дітей (Ганна Е., Єгор Д., Ілля З., Матвій Б., Настя Л.) впоралися із завданням, але іноді їм була потрібна допомога дорослого, відповіді були неповними. Але в цілому діти показали достатні знання і уміння, і мали **середній рівень сформованості уявлень про дендропарк рідного краю. Діти** брали участь в створенні моделі.

Високий рівень сформованості уявлень про дендропарк рідного краю піднявся в експериментальній групі з 10 % на констатуючому етапі до 20 % на контрольному етапі. У експериментальній групі середній рівень піднявся на 10 % (з 50 % до 60 %). Низький рівень знизився на 20 % (з 40 % до 20 %).

Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про дендропарк«Веселі Боковеньки» на контрольному етапі подано на рисунку 8.

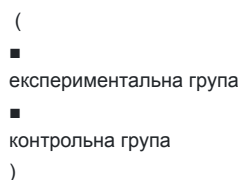

Рис. 8. Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про дендропарк«Веселі Боковеньки» на контрольному етапі (%)

Дидактична гра «Дві річки - дві сестри».

Результати проведення діагностичного завдання в експериментальній групі. З (30 %) дітей мали складнощі при виконанні завдання. Кирило Д., Марку С., Ользі Д. притаманний **низький рівень сформованості уявлень про річки** Кіровоградської області. Вони не назвали жодну **річку навіть за допомогою навідних** запитань.

60(60 %) дітей мають **середній рівень сформованості уявлень про річки** Кіровоградської області. Артем Ш., Даша М., Денис Г., Злата П., Микита Е., Поліна Б. виявили самостійність при виконанні завдань. Використовуючи навідні запитання вихователя, вони допускали незначні помилки. Так, **діти знають розташування річки, але пояснити, чому** вона рухається в певному напрямі не могли. На поставлені питання **відповідали послідовно, але відповіді були** неповними. Невпевнено орієнтувалися по карті, креслили річку за допомогою педагога.

10(10 %) дитина з високим рівнем сформованості уявлень про річки Кіровоградської області. Алла П. правильно і самостійно назвала річки, склала невеликі оповідання про них, назвала відмінні риси річки, орієнтуючись по карті. Алла П. упевнено зображувала напрям і місцезнаходження річки на карті.

Співставлення рівнів сформованості уявлень про річки Кіровоградської області на контрольному етапі подано на рисунку 9.

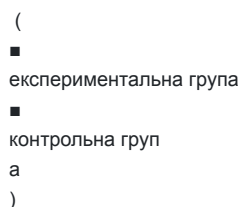

Рис. 9. Співставлення рівнів сформованості уявлень про річки Кіровоградської області на контрольному етапі (%)

Результати проведення діагностичного завдання в контрольній групі. 5 (50 %) дітей мають низький рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області. Ганна Е., Катя В., Матвій Б., Настя Л., Рома А. не впоралися із завданням самостійно, не змогли назвати річку, сказати про неї декілька слів. Навідні питання педагога не розуміли.

50(50 %) дітей мали середній рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області. Варя Д., Давид А., Єгор Д., ЗлатаБ., Ілля З. виконуючи завдання, лише іноді зверталися за допомогою до вихователя. За допомогою навідних запитань вихователя, діти називали річку, але іноді допускали помилку. Діти знайомі з розташуванням річки, але не змогли пояснити, де витік, а де гирло. Креслили річку за допомогою педагога. Відповіді були послідовні, але неповні.

Рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області в експериментальній групі показав, що середній показник залишився той же 60%.

Низький рівень сформованості уявлень про річки Кіровоградської області у дітей знизився на 10 % (на констатуючому етапі він був 40 %) і склав 30 %, високий рівень став 10 % (на констатуючому етапі - був 0 %).

Дидактична гра «Хто такий?».

Результати проведення діагностичного завдання в експериментальній групі: 3 (30 %) дітей не змогли виконати завдання самі, виконували завдання за допомогою вихователя (Марк С., Микита Е., Оля Д.).

5 (50 %) дітей мали **середній рівень сформованості уявлень про тварин рідного краю**. Алла П., Даша М., Денис Г., Кирило Д., Поліна Б. виконували завдання майже самостійно, вірно розставляли картки із зображенням тварин відповідно до місця їх проживання, називали тварин і птахів, які не мешкають в Кіровоградській області. Проте показали слабкі знання про **тварин, занесених до Червоної книги**, в цьому питанні їм була потрібна допомога дорослого.

20 (20 %) дітей показали високий рівень сформованості уявлень про тварин рідного краю. Артем Ш., Злата П. виконували завдання самостійно, правильно і впевнено справлялися із завданням, давали розгорнуті і аргументовані відповіді, допомоги вихователя не потребували.

Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про тварин рідного краю на контрольному етапі подано на рисунку 10.

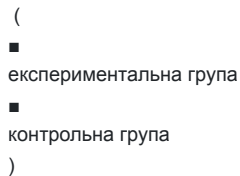

Рис. 10. Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про тварин рідного краю на контрольному етапі (%)

Результати проведення діагностичного завдання в контрольній групі. 50 (50 %) дітей продемонстрували низький рівень сформованості уявлень про тваринний світ. Єгор Д., Ілля З., Матвій Б., Настя Л., Рома А. не впоралися із завданням самостійно, на питання відповідали невпевнено, міняючи по кілька разів свою думку, не змогли розставити картки тварин на карті **відповідно до місця їх проживання**, незважаючи на підказки дорослого.

40 (40 %) дітей продемонстрували **середній рівень сформованості уявлень про тварин рідного краю**. Ганна Е., Давид А., Злата Б., Катя В. виконували завдання, зрідка звертаючись за допомогою вихователя, правильно розклали картки з тваринами **відповідно до місця їх проживання, а також** змогли **пояснити, які тварини і птахи не мешкають** в Кіровоградській області. Проте питання, щодо **тварин, занесених до Червоної книги** викликали у дітей труднощі.

10 (10 %) дитина (Варвара Д.) показала **високий рівень сформованості уявлень про тварин рідного краю**.

Як показують результати, в експериментальній групі **середній показник сформованості уявлень про тварин рідного краю** залишився тим самим 50 %. Високий показник піднявся на контрольному етапі на 10 % (з 10 % на констатуючому до 20 % на контрольному). У експериментальній групі на контрольному етапі низький рівень знизився на 10 % (з 40 % на констатуючому етапі до 30 % на контрольному). Дидактична гра «Магазин Кольорів».

Результати проведення діагностичного завдання в експериментальній групі. 3 (30 %) дітей продемонстрували низький рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю. Дарина М., Марк С., Поліна Б. не відповіли на поставлені запитання, незважаючи на допомогу дорослого, картку із зображенням рослини змогли вибрати, місце росту рослин не вказали. Рослин занесених до Червоної книги не знали.

60 (60 %) дітей продемонстрували **середній рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю**. Алла П., Артем Ш., Денис Г., Кирило Д., Микита Е., Оля Д. самостійно з невеликими підказками педагога **вибрали картку із зображенням рослини і** розповіли, де воно росте. Проте глибоких знань про рослини, занесені до Червоної книги діти не показали.

10 (10 %) дитина показала **високий рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю**. Злата П. самостійно і **правильно вибрала картку із зображенням рослини і** розповіла, куди необхідно відправитися за цією рослиною. Упевнено називала **рослини, занесені до Червоної книги**.

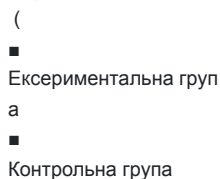

Рис. 11. Співставлення рівнів сформованості уявлень дітей про рослини рідного краю на контрольному етапі (%)

Результати проведення діагностичного завдання в контрольній групі.

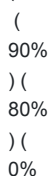
50 (50 %) дітей продемонстрували **низький рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю**. Ганна Е., Єгор Д., Ілля З., Катя В., Настя Л. не виконували завдання самостійно, тільки за допомогою вихователя. Не впевнено називали рослини, не змогли вказати місце їх розташування, **які рослини, занесені до Червоної книги** діти не змогли назвати.

50 (50 %) продемонстрували **середній рівень сформованості уявлень про рослини рідного краю**. Варя Д., Давид А., Злата Б., Матвій Б., Рома А. впоралися завдання з незначною допомогою вихователя, виконали завдання впевнено, називали рослини і місце їх розташування, але назвати рослини з Червоної книги змогли тільки за допомогою вихователя.

У експериментальній групі на контрольному етапі низький рівень знизився на 20 % (з 50 % на констатуючому до 30 % на контрольному).

Середній рівень сформованості уявлень дітей про рослини рідного краю на контрольному етапі піднявся на 100 % (з 50 % на констатуючому етапі до 600 % на контрольному), а високий рівень піднявся на 10 % (з 0 % на констатуючому до 10 % на контрольному етапі експерименту).

Співставлення рівнів сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку по усіх діагностичних завданнях в обох групах (контрольний етап) представлено на рисунку 12.

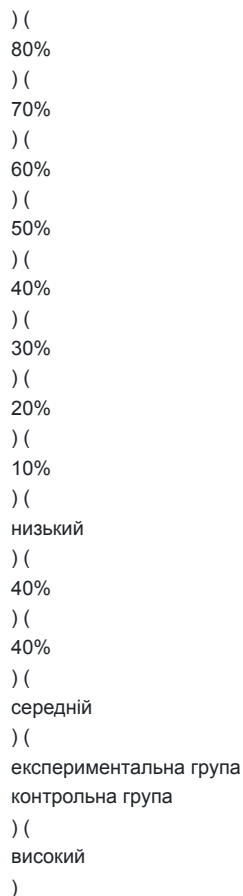

Рис. 12. Співставлення рівнів сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку повсім діагностичним завданням в обох групах (контрольний етап) (%)

Повторна діагностика (контрольний зріз) показала, що в експериментальній групі показник низького рівня **сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку** по усіх діагностичних завданнях знизився на 30% (з 70 % на констатувальному до 40 % **на контрольному етапі**); **середній рівень - піднявся на 10 % (з 30 % до 40 %), а високий рівень - піднявся на 20%.**

ВИСНОВКИ

Формування уявлень про рідний край у старших дошкільнят - процес багатогранний, поетапний та інтегрований.

Використання методу проєктів - пріоритетний напрям у розвитку пізнавального інтересу і практичних компетенцій вихованців.

Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури підтверджує можливість регульованого процесу формування уявлень дошкільнят про рідний край, використовуючи метод проєктної діяльності.

Експериментальні роботи проводилися в ДНЗ № 17 «Орлятко» комбінованого типу. У дослідженні **брали участь - 20 дітей старшого дошкільного віку.**

Констатуючий етап експериментальної роботи був спрямований на **виявлення рівня сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку.** З цією метою були визначені показники сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку і підібрані діагностичного завдання. Констатуючий експеримент показав, що в експериментальній групі низький рівень сформованості уявлень про природу рідного краю у 40 % дітей, середнього - у 40 %, а високий - у 20 % дітей.

Формувальний етап експерименту проведено відповідно до висуненої гіпотези, що формування уявлень про рідний край у старших дошкільнят за допомогою проєктної діяльності можливо, якщо:

- зібраний і систематизований регіональний матеріал про природу з урахуванням вікових особливостей дітей;
- поетапна схема організації проєктної діяльності дітей сприяє підвищенню мотивації до майбутньої діяльності і якісному засвоєнню отриманої інформації про рідний край;
- включені батьки в проєктну діяльність, як координатори роботи дітей над проєктом.

Повторна діагностика (**контрольний зріз**) показала, **що в експериментальній групі показник низького рівня сформованості уявлень про рідний край у дітей старшого дошкільного віку** по усіх діагностичних завданнях знизився на 30 % (з 70 % на констатуючому до 40 % **на контрольному етапі**), **середній рівень - піднявся на 10 % (з 30 % до 40 %), а високий піднявся на 20 %.**